

Študentská vedecká aktivita

HODNOTENIE POTENCIÁLU CESTOVNÉHO RUCHU REGIÓNU NOVOHRAD

Lucia Babiaková

Sekcia: cestovný ruch

Konzultant: Ing. Katarína Holúbeková, PhD.

Banská Bystrica
2015

OBSAH

Úvod.....	3
1 Metodika.....	4
1.1 Hodnotenie potenciálu regiónu cestovného ruchu.....	4
1.2 Potenciál cestovného ruchu.....	5
1.3 Prístupy k hodnoteniu potenciálu cestovného ruchu.....	7
2 Hodnotenie potenciálu cestovného ruchu v Novohrade.....	11
2.1 Charakteristika a cestovný ruch v Novohrade.....	12
2.2 Hodnotenie potenciálu v Novohrade.....	13
2.2.1 Hodnotenie primárnej ponuky.....	14
2.2.2 Hodnotenie sekundárnej ponuky.....	18
Záver.....	19
Bibliografia.....	20
Príloha č.1.....	22

ÚVOD

Slovensko je na početnosť regiónov bohatá krajina. V každom regióne sa nachádza prírodné, prípadne kultúrne bohatstvo, ktoré sa stáva primárnou ponukou cestovného ruchu, láka návštevníkov a návštevníci prinášajú finančné prostriedky. Tie sa v danom regióne premieňajú na ekonomické a hospodárske činitele, daná oblasť sa stáva vyspelejšou a zároveň atraktívnejšou pre ďalších návštevníkov. No pre spomenutý cyklus musia byť v regióne vytvorené podmienky pre jeho rozvoj, musí byť rozvinutá primárna a sekundárna ponuka a obyvatelia spolu s organizáciami pôsobiacimi v danej oblasti musia pracovať na jeho zviditeľnení. Nie každý región na Slovensku má to šťastie byť najnavštevovanejším, prípadne najrozvinutejším. Disparity na našom území sú viditeľné.

Pre zhodnotenie potenciálu cestovného ruchu som si vybrala región Novohrad, pretože je mojim rodným regiónom a mám ku nemu citový vzťah. Patrí medzi najmenej rozvinuté regióny, a preto som sa rozhodla spracovať jeho problematiku a tým ho dostať viac do povedomia. Myslím si, že región Novohrad má vysoký potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, no keďže má výrazné finančné problémy, rozvoj je zložitý.

1 METODIKA

1.1 REGIÓN CESTOVNÉHO RUCHU

„Región je územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky. Je to priestorovo-ekonomická jednotka, v ktorej sú racionálne rozmiestnené ekonomické a sociálne činnosti využívajúce miestne zdroje zamerané na uspokojovanie potrieb. Za región je možné pokladať administratívno-správnú jednotku“ (Gúček, 2010, s.247). Z geografického hľadiska sa región chápe ako ohraničené územie, ktoré sa od ostatných odlišuje súborom prírodných daností, štruktúrou obyvateľstva, štruktúrou ekonomiky a podobne. Zo sociologického hľadiska je región taká územná jednotka, v ktorej sa odohrávajú základné životné funkcie obyvateľstva ako práca, bývanie, vzdelávanie, záujmová aktivita, zdravotnícke a sociálne zabezpečenie.

Pri charakteristike regiónov sa stretávame s pojmom mikroregión, ktorý chápeme ako menší územný celok, v ktorom je združených viacero obcí nachádzajúcich sa v tesnej blízkosti. Mikroregióny vznikajú v rámci spoločného základu, či už sa jedná o prírodný charakter, kultúrny alebo iný. Pracujú na ich spoločnom rozvoji, sústreďujú sa na viacero cieľov a zameriavajú sa na získavanie podpory, či už finančnej alebo materiálnej. Pod región Novohrad spadá napríklad mikroregión Hornohrad, do ktorého patria obce Ozdín, Málinec, Cinobaňa, Rovňany, Uhorské, Krná a Turičky. V rámci európskeho spoločenstva sa tiež stretávame s pojmom euroregión. Takýto región má medzinárodnú pôsobnosť, no jeho činnosť je porovnateľná s regiónom, respektíve mikroregiónom. Región Novohrad, ktorý je témou našej práce spadá pod euroregión Ipeľ, inak nazývaný Ipoly. *„Euroregión je regionálna územná jednotka, založená na cezhraničnej spolupráci s cieľom podpory hospodárskeho a sociálneho rozvoja územia“* (Gúčík, 2007, s.30). Cezhraničná spolupráca je nápomocná pri eliminácii regionálnych disparít, rieši problémové situácie danej oblasti, utužuje vzájomné vzťahy a zároveň ich posilňuje a podporuje tvorbu vzájomných aktivít. Euroregióny sú vládou dotované od roku 1999 zo zdrojov ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja. Taktiež sa v praxi stretávame aj s regiónmi NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) alebo štatistické jednotky, ktoré boli zavedené v EÚ pre potreby štatistického sledovania sociálnej a ekonomickej situácie v jednotlivých regiónoch a pre potreby realizácie regionálnej politiky. Rozdelenie Slovenska podľa NUTS je nasledovné:

NUTS	Príslušné územné jednotky SR
NUTS 1	Slovenská republika
NUTS 2	Bratislavský kraj, Západné Slovesnko, Stredné Slovensko, Východné Slovensko
NUTS 3	8 krajov
NUTS 4	79 okresov
NUTS 5	2878 miest a obcí

„Cieľové miesto predstavuje cieľ cestovania a pobytu účastníkov cestovného ruchu. Cieľovým miestom je jednak stredisko cestovného ruchu, región cestovného ruchu, jednak štát ako cestovný cieľ v medzinárodnom cestovnom ruchu. Pre cieľové miesto je dôležitá jeho komunikačná dostupnosť, to znamená vnútorné a vonkajšie napojenie na dopravnú sieť. Na trhu cestovného ruchu musí vystupovať jednotne ako podnik, v ktorom je produkcia služieb decentralizovaná, ale na trhu sa ponúka ako súbor služieb pod spoločnou značkou. Nevyhnutná je preto koordinácia záujmov súkromného a verejného sektora, ako aj miestneho obyvateľstva s cieľom komplexne uspokojovať dopyt návštevníkov a tak dosahovať podnikateľské ciele.“ (Gúčík a kol. 2004, s.19). Rozvoj cestovného ruchu v regiónoch, kde sa nachádzajú jednotlivé cieľové miesta, je nepretržitý proces, na ktorom je potrebné neustále pracovať a zvyšovať jeho kvalitu. Rôzne regióny majú rôznu úroveň rozvoja. Zhodnocovanie potenciálu regiónov môže prebiehať na viacerých úrovniach. V odbornej literatúre je možné nájsť mnoho prístupov hodnotenia a kritérií podľa ktorých prebieha klasifikácia. Zisťuje sa úroveň primárnej ponuky, sekundárnej ponuky ale aj regiónu ako takého, či úroveň poskytovania služieb.

Na území Slovenskej republiky je platná regionalizácia, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2003 a na jej základe je krajina rozdelená do 21 regiónov a tie sú: Bratislavský, Podunajský, Záhorský, Dolnopovažský, Strednopovažský, Nitriansky, Hornonitriansky, Sveropovažský, Turčiansky, Oravský, Liptovský, Ipeľský, Gemerský, Horehronský, Pohronský, Tatranský, Spišský, Košický, Šarišský Hornozemplínsky a Dolnozemplínsky.

1.2 POTENCIÁL CESTOVNÉHO RUCHU

Potenciál cestovného ruchu je súhrn predpokladov, ktoré umožňujú rozvoj cestovného ruchu a stávajú sa motívom na ňom. Chápeme ho ako súhrn podmienok a predpokladov pre

cestovný ruch v danom území (Linderová, 2013). Taktiež do charakteristiky spadá aj potenciál príznačný pre jednotlivý región a je ovplyvňovaný tiež faktormi ako sú napríklad vzdialenosť do cieľového miesta, dopravná dostupnosť a mnoho iných. Pod pojmom potenciál cestovného ruchu vnímame súbor územných podmienok a predpokladov pre rozvoj. Hodnotenie potenciálu nazývate taktiež valorizáciou krajiny z hľadiska možností jeho využitia pre cestovný ruch. Pre potreby valorizácie chápeme región ako súhrn všetkých predpokladov, ktoré sú pri jeho kvantitatívnom hodnotení ohodnotené pomocou bodovacej škály. Na počet bodov vplývajú negatívne faktory ako napríklad znečistenie ale samozrejme tiež pozitívne faktory ako napríklad počet ubytovacích zariadení, prípadne prítomnosť kúpaliska.

Hodnotenie regiónov prebieha aj na základe vyhodnocovania úrovne rozvinutia primárnej a sekundárnej ponuky, ktorá vytvára obraz danej oblasti. Spolu taktiež vytvárajú ponuku regiónu, inak nazývaný aj produkt, ktorý je ponúkaný a následne predávaný návštevníkom. Služby a tovary, ktoré sa vyprodukurujú v regióne sú vymenené za peniaze, ktoré sa znovu investujú v regióne a tak prispievajú ku jeho rozmachu. Mnohý si neuvedomujú dané kroky, no vytvárajú multiplikačný efekt. Ale pre príchod návštevníkov je potrebné, aby primárna ponuka, ktorú spájame s organizovanými podujatiami, prírodným ale tiež kultúrnym potenciálom a sekundárna ponuka, ktorú vieme charakterizovať ako prostriedok na využitie primárnej ponuky, boli dostatočne rozvinuté. Ponuka je flexibilný prvok, pretože sa dokáže prispôbiť potrebám návštevníkom a tým naplniť ich očakávania. Tvorí tovary a služby, ktoré sú ponúkané. Ponuka by mala byť rôznorodá, má poskytovať tovary a služby, ktoré budú komplexné a na seba nadväzné a tým môžu vytvoriť produkt, viazaný na investície, ktoré budú ponúkaný produkt rozširovať, modernizovať a meniť ho podľa požiadaviek a mala byť konkurencieschopná, aby zaujala a zatriktívnila produkt. Daný produkt je možné nazvať cieľovým miestom, ktoré môže byť strediskom cestovného ruchu, regiónom ale pod pojmom cieľové miesto môžeme rozumieť aj štát samotný a v tomto prípade bude mať cieľové miesto medzinárodný význam. Bude vnímaný ako cestovný cieľ. Z ekonomického hľadiska je produktom cestovného ruchu súbor tovarov a služieb, ktoré požaduje a spotrebúva návštevník počas cestovania a pobytu na vopred zvolenom mieste. Z podnikového hľadiska je produkt vždy diferencovaný v závislosti od motívu návštevnosti v cestovnom ruchu, dĺžkou účasti, ceny a inými faktormi. Znamená to, že ponúkaný produkt nemusí byť len jeden tovar alebo jedna služba ale tiež balík služieb.

Geografia cestovného ruchu, v ponímaní primárnej ponuky, je zameraná na skúmanie prírodných aspektov primárnej ponuky. Pre potreby cestovného ruchu, je dôležité

charakterizovať viaceré pomery. Geomorfologické pomery, hlavne rôzne druhy reliéfu, vodopády, jaskyne, doliny, krasové planiny. Ku spomenutým pomerom patrí tiež starostlivosť o chránené krajinné oblasti a uchovávanie jedinečných pohľadov z jednotlivých miest. Je potrebné zameriavať sa tiež na hydrologické pomery ako sú povrchové ale aj podzemné vody. Pod klimatické pomery spadá sledovanie aktuálnych teplôt, úhrn zrážok, veternosť ale aj stav celkového ročného obdobia a jeho zhodnocovanie. Významným pomerom je sledovanie fauny a flóry, pri ktorých je nevyhnutnou potrebou chrániť ohrozené druhy, ktoré sú vystavované riziku zo strany turistov a neprispôsobivých návštevníkov.

Primárna ponuka sa tiež musí orientovať na kultúrne podmienky, ktoré charakterizujú danú oblasť, ktoré boli formované miestnou kultúrou a históriou. Patria sem architektonické svetské a sakrálne pamiatky ako sú napríklad hrady, zámky, kostoly, kaštiele, archeologické náleziská, duchovný a hmotný folklór, výtvarné diela, miesta historického významu, divadlá galérie a inštitúcie, ktoré podporujú rozvoj povedomia regiónu.

Za prvok primárnej ponuky pokladáme tiež organizované podujatia ako sú rôzne druhy slávností, festivalov, udalostí či už športových, kultúrnych, obchodných, náboženských alebo politických. Každá jedna udalosť láka návštevníkov pre príchod, ktorý napomáhajú ku lepším hospodárskym výsledkom regiónu.

Sekundárnu ponuku vnímame ako nástroj pre využitie primárnej ponuky a naplneniu požiadaviek návštevníka. Je charakterizovaná infraštruktúrou a požiadavky na kvalitu infraštruktúry rastú úmerne s úrovňou primárnej ponuky. Infraštruktúru nevnímame len ako cestnú sieť ale predstavuje súbor zariadení a ich služieb, potrebných na to, aby sa návštevník mohol ubytovať, stravovať a vykonávať najrôznejšie aktivity charakteristické pre cestovný ruch. Infraštruktúrne zariadenia majú za cieľ využiť funkcie primárnej ponuky. Ich hlavným poslaním je poskytnúť návštevníkom možnosť využívať voľný čas aktívnou formou, a tým naplniť svoje potreby v cestovnom ruchu.

1.3 PRÍSTUP K HODNOTENIU POTENCIÁLU CESTOVNÉHO RUCHU

Na Slovensku bola vypracovaná Regionalizácia cestovného ruchu v roku 2004, pre lepšie zhodnotenie a koordináciu rozvoja cestovného ruchu. Slovensko podľa nej delíme do štyroch kategórií:

1. Kategória- Medzinárodný význam – Bratislavský región, Severopovažský región, Liptovský región, Horehronský región, Tatranský región

2. Kategória – Národný význam – Strednopovažský región, Turčiansky región, Oravský región, Košický región, Šarišský región
3. Kategória – Nadregionálny význam – Podunajský región, Dolnopovažský región, Nitriansky región, Hornonitriansky región, Gemerský región, Pohronský región, Spišský región
4. Kategória – Záhorský región, Ipel'ský región, Hornozemplínsky región, Dolnozemplínsky región

Dané regióny vznikli v roku 2004, kedy bola vypracovaná nová Regionalizácia cestovného ruchu, ktorú pre ministerstvo hospodárstva vypracoval Ústav turizmu, s.r.o. Bratislava v spolupráci s Aurex, s.r.o. Bratislava. Dokument bol spracovaný v štyroch etapách. Prvú etapu tvoril Návrh metodiky riešenia, druhú etapu tvorila Priebežná správa, analýza aktuálneho stavu podmienok pre rozvoj CR na Slovensku s definovaním a vyhodnotením potenciálu územia pre rozvoj CR, tretiu etapu tvoril Návrh kategorizácie regiónov SR a poslednú etapu tvoril Návrh priorít rozvoja CR v regiónoch a využitie riešenia v záväznej časti Konceptie územného rozvoja Slovenska.

Mimo spomenutého vymedzenia regiónov, regionalizácia definuje aj alternatívne oblasti len na účely príchodového cestovného ruchu. Z tohto hľadiska bolo určených jedenásť regiónov: Bratislava a okolie, Stredné Považie, Horné a Stredné Ponitrie, Severozápadné Slovensko, Tatry, Horné Ponitrie, Novohrad-Gemer, Spiš, Šariš-Horný Zemplín, Košice a Dolný Zemplín.

Podľa Papuncovej (2006), regionalizáciou vo všeobecnosti chápeme činnosť smerujúcu k vymedzeniu regiónov. Celkový proces regionalizácie prebieha v piatich fázach:

- Je potrebné stanoviť si účel a cieľ regionalizácie. V tejto fáze je počiatočná a rozhodujúca. Účel regionalizácie by mal byť definovaný veľmi jasne a výstižne, pretože od neho sa odvíja výber prvkov, ako aj výber metód regionalizácie. Cieľom môže byť aj vymedzenie vidieckych regiónov.
- Výber územných jednotiek, ktoré budeme skúmať a porovnávať. Na veľkosti týchto územných jednotiek nezáleží, je potrebné si vybrať také územné jednotky, za ktoré sú dostupné štatistické informácie.
- Fáza výberu regionalizačných ukazovateľov je podmienená cieľom a komplexnosťou prístupu. Ukazovatele by mali mať dostatočnú vypovedaciu schopnosť a ich súbor by nemal byť príliš veľký.

- Pri výbere vhodnej metódy vyčleňovania regiónov sa najčastejšie využíva kartografická metóda, metóda analýzy v n-rozmernom priestore, metóda generalizácie textu a metóda vymedzovania nodálnych regiónov
- Posledným krokom v procese vymedzovania regionalizácie je definovanie regiónov

Pri kartografickej metóde je potrebné presné umiestnenie a znázornenie študovaných objektov. Väčšinou sa analýza odvetví znázorní na jednodetvovej mape a podobne sa na druhej mape znázorní priemysel alebo sídla. Syntézou oboch máp sa vytvárajú nové objekty, ktoré sa vyznačujú syntetickým symbolom. Takto sa môžu určiť regióny prímestského hospodárstva, poľnohospodárstva, priemyselné regióny a podobne. Je dôležité zjednocovať mapy s rovnakou mierkou a údajmi z rovnakého časového obdobia.

Metóda analýzy v n-rozmernom priestore sa snaží z veľkého počtu ukazovateľov a z veľkého počtu územných jednotiek nájsť tie syntetické ukazovatele, ktoré umožňujú zoskupenie územných jednotiek do menšieho počtu homogénnych alebo nodálnych regiónov. Použitie tejto metódy si však vyžaduje použitie výpočtovej techniky.

Metóda generalizácie textu je najstaršou a často používanou metódou. Generalizáciou rozumíme zovšeobecňovanie. Touto témou sa vyberajú podstatné prvky, javy a vzťahy a upúšťa sa od menej význačných skutočností. Vymedzujeme územné celky, ktoré sú čo najviac homogénne a navzájom čo najviac heterogénne.

Metóda vymedzenia nodálnych regiónov skúma prítlačivosť okolia k určitému nodálnemu centru a ich vzájomné vzťahy. Najčastejšie sa skúma súhrn rôznych vzťahov okolia k jadrám. Vzťahom okolia ku jadrú môžeme vyjadriť dochádzku do zamestnania, využívanie kultúrnej vybavenosti a podobne. Z priestorového nanesenia sfér vplyvov individuálnych vzťahov na mapu možno získať veľmi dobrý obraz o hraničnej zóne, v ktorej vyznievajú konkrétne vzťahy a začína sa prejavovať gravitácia k susedným regionálnym jadrám.

Na základe využitia spomenutých postupov a metód sa do regiónov spájajú také oblasti, ktoré sa k sebe hodia. To znamená, že majú spoločné znaky. Tieto znaky môžu vychádzať z dvoch smerov, z ktorých potom vyplývajú kritéria homogenity, kde sa územné celky spájajú do homogénnych regiónov a kritériá funkčnosti, kde sa územné celky spájajú do funkčných regiónov. Spoločným znakom pre dané regióny je veľká vzájomná závislosť.

Úroveň rozvoja regiónov je výsledkom dlhodobého procesu, ktorý je ovplyvňovaný prvkami, ktoré sa v danom území nachádzajú, ich vzájomným pôsobením a schopnosťou využitia existujúcich zámerov. Vplyvom rozdielnych prírodno-geografických podmienok, vplyvom rôzneho historického vývoja spoločnosti, štruktúry ekonomiky, rôznym prístupom

k procesu urbanizácie sa formujú regióny, ktoré sú charakteristické vlastnou ekonomickou štruktúrou, typickým zložením obyvateľstva, sociálnymi podmienkami a podobne. Podľa Matouškovej (1996) príčiny regionálnych rozdielov vznikajú na základe prírodných podmienok, demografickej situácii, ekonomickej štruktúry alebo inštitucionálneho zabezpečenia, ktoré je prepojené s politickým rozhodnutím. Ekonomický vplyv prírodných podmienok sa prejavuje v odlišných nákladoch, zvlášť v odvetviach naviazaných na prírodné zdroje ako sú poľnohospodárstvo, ťažobný priemysel, tepelné izolácie a iné. Ďalším dôležitým faktorom je aj geografická lokalizácia, kde môžeme uviesť príklad okrajových regiónov s nízkou hustotou ciest, slabo rozvinutou infraštruktúrou, ktoré sú vystavené rastu nákladov na dopravu tovarov na centrálné trhy. To sa v konečnom dôsledku odráža v realizačnej cene, znížení konkurencieschopnosti, prípadne poklese zisku. Stabilizovaný prirodzený demografický vývoj má veľký význam pre rozvoj regiónu. Z pohľadu ekonomického rozvoja regiónu je dôležitá nielen veková a biologická štruktúra obyvateľstva, ale aj situácia na regionálnom trhu práce. Týka sa hlavne zastúpenia kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá vytvára priaznivejšie predpoklady pre umiestnenie perspektívnych a na kvalifikovanú pracovnú silu náročných povolání. Ekonomická štruktúra jednotlivých regiónov je formovaná rozhodovaním o priestorovej lokalizácii ekonomických jednotiek. Oblasti s prevažným podielom stagnujúcich a upadajúcich ekonomických aktivít sa dostávajú do závažných problémov s nezamestnanosťou. Z hľadiska stability regiónu nie je príliš vhodná úzka špecializácia, ktorá robí región príliš zraniteľným a naviazaným na okolité regióny. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať systémovému riešeniu regionálnych problémov alebo nedostatočná súčinnosť regionálnej politiky s jednotlivými odvetvovými politikami. Odlišný dopad jednotlivých odvetvových politík na rozvoj regiónov súvisí s odlišnou mierou priestorovej koncentrácie daných odvetví.

Prístup Linderovej (2014), ktorý je využitý v našej práci, pokladáme za ďalší možný prístup ku hodnoteniu potenciálu cestovného ruchu. Jej prístup založila na základe riešenia, pre akú formu cestovného ruchu je jej skúmaný región vhodný. Bližšie špecifikuje jednotlivé aktivity a možnosti daného regiónu a následne ich bodovo ohodnotí, prostredníctvom čoho je možné charakterizovať formu cestovného ruchu a jej možnosť pre následný rozvoj. Táto metóda je aplikovateľná pre viaceré regióny, hlavne pre jej komplexnosť.

2 HODNOTENIE POTENCIÁLU CESTOVNÉHO RUCHU V REGIÓNE

Región Novohrad je jedným zo slovenských regiónov a turistických regiónov. Dnes tento región netvorí samostatnú územnosprávnú jednotku a pomenovanie Novohrad sa používa ako neformálny názov príslušného regiónu ale tiež aj v regionalizácii spomenutej vyššie. V rámci regionalizácie Slovenska patrí Novohrad pod Ipeľský región a v rámci euroregiónov patrí pod euroregión Ipeľ. Územie Novohradu pokrýva okres Lučenec, približne dve tretiny okresu Poltár, východnú polovicu okresu Veľký Krtíš, južnú časť okresu Zvolen (okolie obce Lešť), južnú časť okresu Detva a malé časti okresu Rimavská Sobota. Región leží v Slovenskom Rudohorí, v údolí rieky Ipeľ. Na území Novohradu môžeme rozlíšiť nížinu a vysočinu. Nížinu reprezentujú Ipeľská a Lučenská kotlina. Vysočiny môžeme rozdeliť na nízke vysočiny, kde patrí Krupinská planina s najvyšším vrcholom Kršiakov vŕšok (648 m), Cerova vrchovina s najvyšším vrchom Karanč (725 m), ktorá je vyhlásená aj za chránenú krajinnú oblasť a Cinobanské predhorie s vrchom Hrbáky (566 m). Pod vysočiny patria aj stredovysočiny ako Javorie s rovnomenným vrchom Javorie (1044 m), Ostrôžky s vrchom Ostrôžka (877 m), Málinské vrchy s vrchom Jasenina (955 m) a sihlianska planina s najvyšším vrchom Novohradu Bykovom (1111 m). Za najväčšie mesto Novohradu sa pokladá mesto Lučenec. Inými významnými mestami sú Poltár, Veľký Krtíš, Modrý Kameň a Filákov.

V rámci všeobecnej charakteristiky je potrebné zdôrazniť, že región Novohrad sa nachádza v pásme južných okresov Banskobystrického kraja, ktoré majú v súčasnom období spoločenskej a ekonomickej transformácie veľké problémy najmä s nezamestnanosťou v dôsledku nízkej konkurenčnej schopnosti miestnych výrobcov a poskytovateľov služieb na základe nízkej dosahovanej produktivity práce v celoslovenskom a v medzinárodnom porovnaní. V tomto regióne je málo diverzifikované hospodárstvo, kde napríklad stavebníctvo má len malé percento zastúpenia. Napriek tomu bol zaznamenaný rast zamestnancov v sektore služieb a verejnej správy. Niektorí obyvatelia regiónu riešia svoju situáciu tak, že ostávajú doma a zaoberajú sa pestovaním poľnohospodárskych plodín a chovom hospodárskych zvierat. Niekedy prijímajú aj príležitostnú prácu čím tieňovú ekonomiku a zbavujú sa lepších príležitostí na pracovný postup. Do Novohradu zatiaľ nedošlo k masívnemu vstupu zahraničného kapitálu do ekonomiky okresu, výraznou nevýhodou pritom zlá dopravná dostupnosť a nepriaznivá kvalifikačná úroveň obyvateľstva najmä u staršej generácii.

2.1 CESTOVNÝ RUCH V NOVOHRADE

Prírodné podmienky Novohradu sú z rekreačného hľadiska málo až stredne atraktívne. Svojou vybavenosťou a návštevnosťou dominuje stredisko rekreácie a vodných športov Ružiná, kde sa tiež každoročne organizuje hudobný festival, no v poslednom období stúpa návštevnosť termálneho kúpaliska Dolná Strehová, ktoré prešlo celkovou rekonštrukciou a pri kúpalisku bol pristavený hotel. Popularita tiež stúpa kúpalisku mesta Poltár, rekreačnému stredisku mesta Lučenec – Ľadovo, rybníku v Tomášovciach, vodnej nádrži v Ľuboreči ale takiež novovybudvanému kúpalisku vo Veľkom Krtíši. V rámci rozvojového programu sa v obci Veľká nad Ipľom realizuje projekt vidieckeho turizmu, ktorý obsahuje rozvoj cestovného ruchu, vidieckeho turizmu a agroturistiky. Z hľadiska zimnej rekreácie má význam stredisko zimných športov Budiná – Javor. Lyžiarske stredisko s významným postavením v regióne, ktoré navštevujú tiež lyžiari z Maďarska je Kokava – Línia a Háj, v katastri obci Kokava nad Rimavicou. Spomenuté lyžiarske strediská sú tiež využívané aj počas letnej sezóny najmä pre pešiu turistiku a cykloturistiku. Pre vytváranie ponuky účastníkov cestovného ruchu majú značky historicko a kultúrno-pamiatkový význam mestá a niektoré väčšie sídla ako sú Lučenec s jeho historickými dominantami, medzi ktoré patrí synagóga, budova radnice, budova mestského hotela Reduty a historické jadro Kubínyho námastia, ktorá je pamiatkovou zónou. Z historického pohľadu je zaujímavé tiež mesto Fiľakovo so svojím hradom a dvoma kaštieľmi. Pre cestovný ruch v regióne Novohrad má tiež význam mesto Modrý Kameň, v ktorom sa nachádza zrúcanina hradu, známe je múzeum hračiek a každoročné Gaštanové slávnosti, obec Ábelová, v ktorej sa nachádza pamätná izba spisovateľky Boženy Slančíkovej Timravy, obec Divín, v ktorej sa nachádza zrúcanina hradu, ktorá spolu s miestnym kaštieľom a námestím prešli rozsiahlou rekonštrukciou a na začiatku letnej sezóny 2015 bude novozrekonštrovaný kaštieľ sprístupnený verejnosti ako komplex múzea, reštaurácie a ubytovacieho zariadenia. Tiež obec Šiatorská Bukovinka tvorí nenahraditeľné miesto v cestovnom ruchu, pretože sa nachádza v katastri chránenej krajinskej oblasti Cerova vrchovina, v ktorej je situovaná zrúcanina gotického hradu Šomoška a spolu s čadičovým vodopádom majú významné postavenie v celkovom cestovnom ruchu Slovenska.

Výraznú úlohu pri organizovaní cestovného ruchu regiónu zohrávajú informačné centrá, ktoré sú zastúpené v každom meste a tiež cestovné kancelárie, ktoré majú najpočetnejšie zastúpenie v Lučenci, celkovo sa ich tam nachádza desať, vo Fiľakove sa nachádza jedna cestovná kancelária a vo Veľkom Krtíši a v Poltári sa nenachádza ani jedna cestovná kancelária.

Pre zdokonaľovanie cestovného ruchu v Novohrade sú aktívne využívané podporné fondy ako sú:

- Program podpory rozvoja cestovného ruchu v SR, ktorý je určený na finančnú podporu malých a stredných podnikateľov v cestovnom ruchu a na podporu realizácií akcií v cestovnom ruchu
- Podpora regiónov pri tvorbe produktu cestovného ruchu, ktorého cieľom je odborne a finančne podporiť úroveň a komplexnosť propagácie produktov cestovného ruchu jednotlivých regiónoch. Vykonávateľom programu je Slovenská agentúra pre cestovný ruch.
- Podpora vytvárania a skvalitnenia turistických informačných kancelárií, kde ide o obnovu a skvalitnenie ich služieb. Účelom je efektívnejšie prezentovanie produktu cestovného ruchu regiónu.

2.2 HODNOTENIE POTENCIÁLU REGIÓNU NOVOHRAD

Pri hodnotení potenciálu cestovného ruchu regiónu Novohrad sme využili metodiku výskumu od Linderovej, ktorá bola zverejnená v Ekonomickej revue cestovného ruchu, v štvrtom vydaní, rok 20014. Linderová aplikovala analýzu na región Valašsko, ktorý patrí pod Východnú Moravu v Českej republike. Využijeme jej bodové hodnotenie a na jeho základe ohodnotíme potenciál Novohradu.

2.2.1 HODNOTENIE PRIMÁRNEJ PONUKY

Stupnica hodnotenia potenciálu cestovného ruchu

Tabuľka 1

Forma cesovného ruchu			Potenciál	Stupeň	Charakteristika
Rekreačný	kultúrno- poznávací	športový			
0 až 8	0 až 7	0 až 10	základný	1	územie s nízkou hodnotou pre danú aktivitu
9 až 17	8 až 15	11 až 21	priemerný	2	územie s priemernou hodnotou pre danú aktivitu
18 až 26	16 až 23	22 až 31	dobrý	3	územie s nízkym disponujúcim významným potenciálom pre danú aktivitu
27 až 34	24 až 31	33 až 41	vysoký	4	veľmi významné územie porovnateľné s významnými lokalitami v kraji

Zdroj: vlastné sprasovanie

Bodová škála je diferencovaná do štyroch kategórií a jednotlivé kategórie majú určité bodové rozpätie. Kritéria pre bodovanie sú rôzne a práve z toho dôvodu je aj bodovanie rozličné, kvôli väčšej objektivite. Počty bodov sú stanovené podľa expertného odhadu Linderovej (2013). Dôležitým prvkom pri hodnotení bol predpoklad návštevnosti a atraktivita jednotlivého druhu cestovného ruchu vrámci súčasných trendov.

Hodnotenie potenciálu športového cestovného ruchu

Tabuľka 2

Hodnotiace kritérium	Charakteristika	Body	Počet objektov	Body
turistické trasy	s miestnym významom	1	7	1
	s regionálnym významom	2	4	2
	s nadregionálnym významom	3	0	
Cyklotrasy	s miestnym významom	1	2	1
	s regionálnym významom	2	0	
	s nadregionálnym významom	3	0	
Zjazdovky	min. 3 modré zjazdovky pre začiatočníkov a mierne pokročilých	3	3	3
	min. 3 červené zjazdovky pre stredne pokročilých	3	0	
	min. 3 čierne zjazdovky určené pre profesionálov	3	0	
trasy pre bežecké Lyžovanie	s miestnym významom	1	2	1
	s regionálnym významom	2	0	
	s nadregionálnym významom	3	0	
splavné rieky	dĺžka trasy do 5 km	1	0	
	dĺžka trasy do 15 km	2	0	
	dĺžka trasy nad 15 km	3	0	
Horolezectvo	možnosť lezenia - miestny význam	1	0	
	možnosť lezenia - regionálny význam	2	0	
	možnosť lezenia - nadregionálny význam	3	0	
ostatné typy	športové rybárčenie	1	5	1
	športové poľovníctvo	1	5	1
Celkom		41		10

Zdro: vlastné spracovanie

Podľa stanovených kritérií športový cestovný ruch v regióne Novohrad s počtom desať bodov podľa stanovených kritérií má podmienky pre základný potenciál a územie je vhodné pre rozvoj športového cestovného ruchu s nízkou úrovňou pre dané územie. Pre športový cestovný ruch majú význam turistické trasy s miestnym významom, ktoré sú najpočetnejšie zastúpené, športové rybárčenie a tiež športové poľovníctvo. Zjazdovky pokladáme tiež za výrazného činiteľa pri rozvoji cestovného ruchu daného regiónu. Naopak, je potreba zvýšiť objem cyklotrás, ktoré sa stávajú čím viac, tým populárnejšou formou trávenia voľného času. Splavné rieky nemajú zastúpenie v regióne, pretože nie sú vytvorené vhodné prírodné podmienky pre daný druh športu tak ako ani pre horolezectvo. Región je pomerne hornatý, no nie s vhodnými lezeckými stenami.

Hodnotenie potenciálu rekreačného cestovného ruchu

Tabuľka 3

Hodnotiace kritériá	Charakteristika	Body	Počet objektov	Body
Rekreačné Aktivity	možnosť pobytu na prírodných a umelo vystavených kúpaliskách	2	4	2
	možnosť pobytu na agrofarme alebo ekofarme	2	2	2
	min. 1 náučná trasa	1	4	1
	min. 1 cyklotrasa	1	2	1
	možnosť hubárstva	1	20	1
Ubytovacie Zariadenia	min. 3 hotely v každej turisticky významnej oblasti	3	1	3
	min. 3 penzióny v každej turisticky významnej oblasti	3	5	3
	min. 1 kemp v každej turisticky významnej oblasti	1	4	1
	min. 1 turistická ubytovňa v každej turisticky významnej oblasti	1	0	
	min. 1 chata/chalupa v každej turisticky významnej oblasti	2	4	2
	min. 1 typ ostat. Ubyt. Zariadení v každej turisticky významnej oblasti	1	0	
Stravovacie Zariadenia	min. 1 bar v každom väčšom meste	1	32	1
	min. 1 cukráreň/kaviareň v každom väčšom meste	2	8	2
	min. 1 pivnica v každom väčšom meste	1	2	1
	min. 5 reštaurácií v každom väčšom meste	3	18	3
	min. 1 rýchle občerstvenie v každom väčšom meste	1	29	1
	min. 1 vináreň v každom väčšom meste	2	5	2
Multifunkčný športový areál	menej než 5 športovísk	1	0	
	5 a viac športovísk	2	7	2
	10 a viac športovísk	3	0	
Celkom		34		28

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa stanovených kritérií rekreačný cestovný ruch v regióne Novohrad s počtom bodov 28 vykazuje vysoký potenciál rozvoja a podľa základného bodového hodnotenia je daný región porovnateľný s významnými lokalitami v kraji. Región, vzhľadom na jeho rozlohu má pomerne veľké zastúpenie stravovacích zariadení, čo zvyšuje atraktivitu regiónu. Aj napriek tomu, že v bodovacej škále dosiahol úroveň porovnateľnej s významnými lokalitami, Novohrad nedisponuje dostatočnými ubytovacími zariadeniami, prípadne rekreačnými aktivitami. Je potreba zvyšovať ich počet, pre posilnenie postavenia medzi ostatnými regiónmi a v rámci zvyšovania konkurencieschopnosti.

Hodnotenie potenciálu kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu

Tabuľka 4

Hodnotiace kritérium	Charakteristika	Body	Počet objektov	Body
kultúrno-historické pamiatky typ hrad, zámok, zručanina	1 významná pamiatka	1	0	
	2 významné pamiatky	2	0	
	viac než 2 významné pamiatky	3	7	3
sakrálne stavby	menej než 3 významné stavby	1	0	
	3 a viac významných stavieb	2	0	
	viac než 6 významných stavieb	3	v každej obci	3
archeologické nálezisko	s miestnym významom	1	2	1
	s regionálnym významom	2	1	2
	s nadregionálnym významom	3	0	
ľudová architektúra	menej než 3 významné pamiatky	1	0	
	3 a viac významných pamiatok	2	3	2
	viac než 6 významných pamiatok	3	0	
technické pamiatky	min. 1 priehrada	1	3	1
	min. 1 rozhľadňa	1	0	
	min. 1 iná technická pamiatka	1	0	
kultúrno-osvetové zariadenie	min. 1 z nasledujúcich zariadení: múzeum, skanzen ,galéria	1	5	1
	v každom väčšom meste	1		
	min. 1 z nasledujúcich zariadení: divadlo, kino, knižnica		v každom meste	1
organizovaná akcia	min. 1 usporiadaná kultúrna akcia	1	áno	1
	min. 1 usporiadaná športová akcia	1	áno	1
Celkom		31		16

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa stanovených kritérií kultúrno-poznávací cestovný ruch v regióne Novohrad s počtom šesťnásť bodov má podmienky pre dobrý potenciál a územie je vhodné pre rozvoj cestovného ruchu s nízkym disponujúcim významom potenciálom pre danú aktivitu. Kultúrno-historické pamiatky majú početné zastúpenie s ohľadom na rozlohu regiónu a tiež prítomnosť sakrálnych stavieb je vysoká, keďže sa nachádzajú v každej obci. Je potreba výraznejšej propagácie daných predností regiónu, s dôrazom na tradície, históriu a kultúru oblasti. Konštatujeme, že potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v danej kategórii je prítomný, no pokladáme za nevyhnutné ich výraznejšie preferovanie. Návštevníci z iných regiónov nemajú dostatok informácií o atraktivitách tohto druhu v regióne Novohrad.

2.2.2 HODNOTENIE SEKUNÁRNEJ PONUKY

Tabuľka 5

ubytovacie zariadenia												
katetórie počet	hotel 1	penzión 5	kemp 4	apartmány 5		turistické ubyt. 0		chaty, chalupy 4		ostané 0		
Pohostinské zariadenia												
typ počet	bary 32	cukráreň 8	kaviareň 15	pivnica 2		reštaurácia 18		rýchle občerstvenie 29		vináreň 5		
infraštruktúra služieb												
služba počet	cest.kanc cest.ag. 11	turist.inf. centrum 4	kongres. centrum 2	nákup. možnosti 2	čerpacia stanica 12	zdravot. infr. 3	knižnica 10	polícia 19	pošta 31	banka 14	kult. za-riadenia 24	kader. kozmet. 17
športovo-rekreačné zariadenia												
cyklotu-ristika 2	pešia turistika 11	lyžiarsky Areál 3	bežecká trasa 5	krytý bazén 2	vonkajší bazén 3	prírod. kúpalisko 2	agro-turistika 2	multifunkčný šport. areál 15		adrenal. zábava 1	tenisový kurt 12	moto-šport 0

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri zhodnocovaní sekundárnej ponuky regiónu Novohrad sme pri štúdiu brali do úvahy počet ubytovacích zariadení, pohostinských zariadení, infraštruktúrnych služieb a tiež športovo-rekreačných zariadení. Regiónom prechádza hlavná južná trasa z Bratislavy do Košíc a v dohľadnej dobe, bude dostavaná diaľnica po obec Tomášovce, ktorá spadá do skúmaného regiónu. Regiónom spadá do železničnej siete Slovenska a zároveň je vybudovaná železničné spojenie regionálneho centra Lučenec s okolitými a odľahlými obcami. Novohrad je vzhľadom na jeho rozlohu pomerne málo vybavený ubytovacími zariadeniami ale mnoho chat patrí do súkromného vlastníctva, ktoré sú počas sezón prenajímané. Konštatujeme, že pohostinské zariadenia majú menší vplyv na rozvoj cestovného ruchu, no je nemožné opomenúť ich v rámci celkového hodnotenia rozvoja. V rámci všeobecného hodnotenia môžeme potvrdiť, že región Novohrad má dobrý potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, je vybavený základnými službami, no na jeho väčší rozvoj sú potrebné ďalšie investície.

ZÁVER

Pomocou analýzy od Linderovej sme zhodnotili potenciál primárnej a sekundárnej ponuky regiónu Novohrad. Zistili sme, že región má dobrý potenciál pre prítomnosť a rozvoj cestovného ruchu. Svedčí o tom aj vznik organizácie s názvom Oblastná organizácia cestovného ruchu turistický Novohrad a Podpoľanie, ktorý má tiež pôsobnosť pre okres Detva, ale hlavne pre okres Lučenec, Poltár a Veľký Krtíš, ktoré spadajú do regiónu Novohrad. Podľa počtu členov a šírky územia je jednou z najväčších organizácií na Slovensku. Tiež dopomohla k výraznému rozvoju cestovného ruchu a pravidelne organizuje podujatia, ktoré slúžia na spropagovanie regiónu. V závere práce konštatujeme, že Novohrad má prírodný, kultúrny, historický a infraštruktúrny predpoklad pre turizmus. Krajina nie je zdevastovaná civilizáciou a samotná príroda vytvorila mnoho turistických zaujímavostí, ktoré treba len vhodne upraviť a spropagovať. To isté platí aj o kultúrnych pamiatkach. V prípade, že spomenuté výhody doplníme o gastronomické špeciality lokality, Novohrad má veľký predpoklad pre turistický rozmach.

BIBLIOGRAFIA

1. *Analýza regiónu Lučenec*, 2013. [cit. 11.03.2015]. Dostupné na:
<http://www.iz.sk/download-files/sk/expertny-lucenec-prehľad-text.pdf>.
2. *Analýza mesta Poltár*, 2013. [cit. 11.03.2015]. Dostupné na:
www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-144759.
3. *Analýza mesta Veľký Krtíš*, 2013. [cit. 11.03.2015]. Dostupné na:
www.velky-krtis.sk/download_file_f.php?id=16236 .
4. BALÁŽOVÁ, E. 2012. *Právne, ekonomické, manažérske a enviromentálne aspekty výkonu kompetencií obcami SR*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2012. 171 s. ISBN 978-80-552-0778-0.
5. GÚČIK, M. 2010. *Cestovný ruch – Úvod do štúdia*. Knižnica cestovného ruchu 15. Banská Bystrica : DALI – BB, s.r.o. pre Slovak-Swiss Tourism, 2010. 307 s. ISBN 978-80-89090-80-8.
6. GÚČIK, M. a kol. 2004. *Krátky slovník cestovného ruchu*. Knižnica cestovného ruchu 6. Banská Bystrica : Slovensko – švajčiarske združenie pre rozvoj cestovného ruchu, 2004. 175 s. ISBN 80-88945-73.
7. GÚČIK, M. a kol. 2007. *Manažment regionálneho cestovného ruchu*. Knižnica cestovného ruchu 11. Banská Bystrica : DALI-BB, s.r.o. pre Slovak-Swiss Tourism, 2007, 289 s. ISBN 978-80-89090-34-1.
8. IVANIČOVÁ, A. 2006. *Proces transformácie hospodárstva a regionálny rozvoj*. Bratislava : Výskumný ústav národohospodársky Ekonomická univerzita, 2006. 33 s. ISSN 1335-1419.
9. KRIVÝ, V., FEGLOVÁ, V., BALKO, D. 1996. *Slovensko a jeho regióny*. Bratislava : Nadácia Médiá, 1996. 246 s. ISBN 80-967525-1-0.

10. LINDEROVÁ, I. 2013. *Cestovní ruch. Základy a právní úprava*. Jihlava : Vysoká škola polytechnická, 2013. 267 s. ISBN 978-82-87035-82-5.
11. LINDEROVÁ, I. 2014. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v turistické oblasti Valašsko*. In : Ekonomická revue cestovního ruchu. Ročník 47, 2014, číslo 4, s.234-247. ISSN 0139-8660.
12. PAPUNCOVÁ, V., BALÁŽOVÁ, E., JARÁBKOVÁ, J. 2007. *Cestovní ruch a jeho samospráva*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2007. 100 s. ISBN 978-80-8069-862-1.
13. PAPUNCOVÁ, V., GECÍKOVÁ, I. 2006. *Návody na cvičenia z regionálnej ekonomiky*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2006. 70s. ISBN 80-8069-657-8.
14. *Región Novohrad*, 2015. [cit. 11.03.2015]. Dostupné na:
<http://www.slovakregion.sk/region-novohrad>.
15. SLOBODA, J. 1985. *Novohrad. Regionálna vlastivedná monografia*. Martin : Vydavateľstvo Osveta, 1985. 334 s. ISBN 70-053-85.

PRÍLOHA Č.1

Zdroj: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d9/No>